

ความชุกและการจัดลำดับความสำคัญของ ยา อาหาร และเครื่องสำอาง ที่ไม่ปลอดภัยในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ศรีสุดา ศิลาชติ

กลุ่มงานเภสัชกรรมชุมชนและคุ้มครองผู้บริโภค โรงพยาบาลปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาความชุกและการจัดลำดับความสำคัญของยา อาหาร และเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัย ในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช **วิธีการ:** การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาภาคตัดขวาง ตัวอย่างคือครัวเรือน 200 ครัวเรือน ที่เลือกมาด้วยวิธีการสุ่มแบบตามชั้นภูมิ ประชากรถูกแบ่งเป็นชั้นตามตำบล ในแต่ละตำบล ผู้วิจัยเลือกหมู่บ้านมาอย่างสุ่ม 1/3 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมดในตำบล หลังจากนั้นเลือกครัวเรือนด้วยวิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ คณะทำงานคุ้มครองผู้บริโภคระดับอำเภอจำนวน 13 คนที่ผ่านการอบรมเป็นผู้ช่วยวิจัยในเก็บข้อมูลการใช้ยา อาหาร และเครื่องสำอางในครัวเรือนด้วยการสัมภาษณ์และสังเกตผลิตภัณฑ์ การตรวจสอบความถูกต้องของฉลากผลิตภัณฑ์ที่พบทำโดยตรวจสอบกับฐานข้อมูลสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังตรวจสอบความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ที่พบด้วยฐานข้อมูลกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ และแผ่นพับเครื่องสำอางห้ามใช้ของ อย. ทั้งยังตรวจสอบผลิตภัณฑ์ยาและอาหารที่สงสัยด้วยชุดทดสอบสเตียรอยด์เบื้องต้น วิธีการจัดลำดับสินค้าไม่ปลอดภัยอ้างอิงจากคู่มือการดำเนินงานการจัดลำดับความสำคัญสินค้าไม่ปลอดภัยเพื่อการดำเนินการงานคุ้มครองผู้บริโภคระดับอำเภอ ของแผนงานพัฒนาวิชาการและกลไกคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้เกณฑ์การประเมินความเสี่ยงและเกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา จากการอภิปรายเหตุผลเชิงวิชาการและสรุปความคิดเห็นร่วมของคณะทำงานคุ้มครองผู้บริโภคระดับอำเภอ

ผลการวิจัย: ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยที่พบมากที่สุดได้แก่ ยาปฏิชีวนะเหลือใช้ (ร้อยละ 10.5 ของครัวเรือนที่สำรวจ) รองลงมาคือ ยาชุด (ร้อยละ 7) และยาที่ไม่มีเลขทะเบียน (ร้อยละ 6.5) ความชุกของยาที่ไม่ปลอดภัยพบมากที่สุดในเขตเทศบาลเมืองปากพนัง (ร้อยละ 17.5 ของครัวเรือนที่พบยาไม่ปลอดภัย) รองลงมาคือ ตำบลคลองน้อย (ร้อยละ 11.1) ตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก และตำบลเกาะหวด (ร้อยละ 7.9) ความชุกของครัวเรือนที่พบอาหารไม่ปลอดภัยพบมากในตำบลปาระกำ ตำบลบ้านใหม่ และตำบลท่าพยา (ร้อยละ 25 ของครัวเรือนที่พบอาหารไม่ปลอดภัย) ความชุกของครัวเรือนที่พบเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยพบสูงสุดที่เขตเทศบาลเมืองปากพนัง (ร้อยละ 33.3 ของครัวเรือนที่พบเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัย) ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก (ร้อยละ 19) ตำบลบ้านใหม่และตำบลคลองน้อย (ร้อยละ 14.3) ผลการจัดลำดับ ยา อาหาร และเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยพบว่า ปัญหา 5 อันดับแรกได้แก่ 1. เครื่องสำอางห้ามใช้ 2. ยาชุดและยาปฏิชีวนะเหลือใช้/ไม่ได้ใช้ 3. ยาที่ตรวจพบสเตียรอยด์ 4. เครื่องสำอางฉลากไม่ถูกต้อง และ 5. ยาที่ไม่มีเลขทะเบียนและผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ไม่มีเลขสารบบ

สรุป: การแก้ไขปัญหาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรเป็นนโยบายสำคัญของคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ โดยประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อมุ่งเป้าไปยังรายการยา อาหาร และเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัย 3 อันดับแรก ได้แก่ เครื่องสำอางห้ามใช้ ยาชุด/ยาปฏิชีวนะเหลือใช้หรือไม่ได้ใช้ และยาที่ตรวจพบสเตียรอยด์ ซึ่งเป็นรายการที่มีความเสี่ยงและมีความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาสูง

คำสำคัญ: การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ยาไม่ปลอดภัย อาหารไม่ปลอดภัย เครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัย การคุ้มครองผู้บริโภค

รับต้นฉบับ: 1 ก.พ. 2562, **ได้รับบทความฉบับปรับปรุง:** 5 มี.ค. 2562, **รับลงตีพิมพ์:** 10 เม.ย. 2562

ผู้ประสานงานบทความ: ศรีสุดา ศิลาชติ กลุ่มงานเภสัชกรรมชุมชนและคุ้มครองผู้บริโภค โรงพยาบาลปากพนัง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80140 **E-mail:** srisuda.silachote@yahoo.com

Prevalence and Prioritization of Unsafe Drugs, Food and Cosmetics at Pakpanang District, Nakhon Si Thammarat Province

Srisuda Silachote

Pharmacy and Health Consumer Protection Department, Pakpanang Hospital, Nakhon Si Thammarat

Abstract

Objective: To study the prevalence and prioritization of unsafe drugs, food and cosmetics in Pakpanang District, Nakhon Si Thammarat Province **Methods:** This research was a descriptive cross-sectional study. The subjects were 200 households selected by stratified random sampling. The population was stratified by sub-district. In each sub-district, the researcher randomly selected 1/3 of the total number of villages in the sub-district. Households were chosen using systematic random method. The District Consumer Protection Working Group of 13 people who had been trained as research assistants in collecting the data on drugs, food and cosmetics used in households by interviewing the subjects, observing products, checking legal compliance of product labels with the Food and Drug Administration (FDA) database. In addition, the researcher also examined product safety using the database of the Department of Medical Sciences, FDA brochures of prohibited cosmetics, and also tested suspected drug and food products with steroid test kits. Method for prioritizing unsafe products was borrowed from that in the handbook on prioritization of unsafe products for consumer protection at the district level by the Program for Developing Knowledge and Health Consumer Protection Mechanisms, Faculty of Pharmaceutical Sciences, Chulalongkorn University. The method involved the application of risk assessment criteria and assessment criteria for feasibility to resolve the problems by discussing the evidence and summarizing the opinions of the District Consumer Protection Working Group. **Results:** The most common unsafe products were left-over antibiotics (10.5% of households surveyed), followed by ya chud (7%) and drugs without registration numbers (6.5%). The presence of unsafe drugs was most prevalent in Pakpanang municipality (17.5% of households with unsafe drugs), followed by Khlong Noi sub-district (11.1%), West Pakpanang sub-district and Ko Thuat sub-district (7.9%). The prevalence of unsafe food was higher in Parakum, Ban Mai and Tha Phaya Subdistrict (25 percent of households with unsafe food). The prevalence of households with unsafe cosmetics was highest at Pakpanang municipality (33.3 percent of households with unsafe cosmetics), East Pakpanang sub-district (19 percent), Ban Mai and Khlong Noi sub-district (14.3 percent). Prioritization of drugs, food and cosmetics revealed top 5 problems as followed: 1. prohibited cosmetics 2. ya-chud and left-over/unused antibiotics 3. drugs with detected steroids 4. cosmetics with labels violating the law and 5. drugs with no registration number and food supplements without serial number. **Conclusion:** Resolving the problems on unsafe products in Pakpanang district, Nakhon Si Thammarat should be an important policy of the District Quality of Life Development Committee by coordinating with relevant network partners to focus on the first 3 categories of drugs, food and cosmetics that are not safe, including prohibited cosmetics, ya-chud and left-over/unused antibiotics and drugs with detected steroids. These products are with high risk and high feasibility for resolving.

Keywords: issue prioritization, unsafe drugs, unsafe food, unsafe cosmetics, consumer protection

บทนำ

ผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่ปลอดภัยโดยเฉพาะยา อาหาร และเครื่องสำอางมีความหลากหลายและกระจายอยู่ทุกพื้นที่ในประเทศไทย นับว่าเป็นความเสี่ยงสำคัญที่ผู้บริโภคต้องเผชิญอยู่เป็นประจำ ส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระดับต่ำจนถึงรุนแรงเสียชีวิต (1) จากการศึกษาสถานการณ์สินค้าไม่ปลอดภัยในปี 2556 เมื่อแยกตามชนิดของสินค้าพบว่าเกิดจากผลิตภัณฑ์อาหารร้อยละ 35 และเครื่องสำอางร้อยละ 14 ในปี 2557 พบความไม่ปลอดภัยจากยาและสมุนไพร ร้อยละ 26 และจากผลิตภัณฑ์อาหาร ร้อยละ 22 (2) การศึกษาความสำคัญ ความชุก และการกระจายของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศไทย พบว่า 5 อันดับของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจากการประเมินความเสี่ยงคือ สารเคมีตกค้าง (ร้อยละ 13.2 ของจำนวนครั้งที่ปรากฏของสินค้าในลำดับ 1-5 ของแต่ละจังหวัดรวม 60 จังหวัด) เครื่องสำอางผสมสารอันตราย (ร้อยละ 13.2) น้ำมันทอดซ้ำเสื่อมสภาพ (ร้อยละ 10.9) สเตียรอยด์ในผลิตภัณฑ์สุขภาพ (ร้อยละ 10.2) และยาไม่เหมาะสมในชุมชน (ร้อยละ 7.9) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาอันดับของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในภาคใต้ พบว่า อันดับแรกเป็นสารเคมีตกค้าง (ร้อยละ 12 ของจำนวนครั้งที่ปรากฏของสินค้าในลำดับ 1-5 ของจังหวัดในภาคใต้) น้ำมันทอดซ้ำ (ร้อยละ 10) เครื่องสำอางผสมสารอันตราย (ร้อยละ 9) สเตียรอยด์ในผลิตภัณฑ์สุขภาพ (ร้อยละ 7) และฟอร์มาลินในอาหาร (ร้อยละ 4) ตามลำดับ ซึ่งใกล้เคียงกับปัญหาระดับประเทศ จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่า สินค้าไม่ปลอดภัยที่พบทั้งหมดเป็นยา อาหาร และเครื่องสำอาง (3)

จากการสำรวจร้านชำของพนักงานเจ้าหน้าที่ ร่วมกับเจ้าหน้าที่ รพ.สต. ในปี 2561 พบว่า ในอำเภอปากพนังยังมีการจำหน่ายยาอันตราย ยาชุด และยาปฏิชีวนะ การเก็บตัวอย่างอาหารมาเพื่อตรวจสอบหาสารปนเปื้อน 5 ชนิดในอำเภอปากพนัง พบบอแรกซ์ในอาหารร้อยละ 5 และน้ำมันเสื่อมสภาพร้อยละ 42 การสำรวจปัญหายาแผนโบราณ ยาสมุนไพรผสมสเตียรอยด์ และยาปฏิชีวนะเหลือใช้ในครัวเรือน 7 ตำบลนำร่องของอำเภอปากพนัง พบว่ายังมีปัญหาขายยาปฏิชีวนะเหลือใช้ในครัวเรือนร้อยละ 10 จำนวนผลิตภัณฑ์ที่พบซึ่งสงสัยว่ามีสเตียรอยด์ปลอมปนร้อยละ 16.67 นอกจากนี้ การสำรวจในร้านจำหน่ายเครื่องสำอางในพื้นที่ ยังพบปัญหาเครื่องสำอางห้ามขายตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา

เนื่องด้วยข้อจำกัดของทรัพยากรที่มีอยู่ ทำให้ไม่สามารถจัดการปัญหาผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่ปลอดภัยในทุก รายการได้ จึงมีความจำเป็นต้องสำรวจสถานการณ์ปัญหา และนำปัญหา ยา อาหาร เครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยมา จัดลำดับความสำคัญ โดยอาศัยกลไกการคุ้มครองผู้บริโภค ในพื้นที่ร่วมกันดำเนินการเพื่อปกป้องและคุ้มครอง ประชาชน รวมทั้งสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้บริโภคในพื้นที่ ในการดูแลตนเองให้ปลอดภัยจากสินค้าอันตรายต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลักดันปัญหานี้เข้าสู่การดำเนินงาน ของคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) ซึ่งเป็นกลไกใหม่ในการดูแลคุณภาพชีวิตประชาชนใน อำเภอ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการศึกษาความชุกและ จัดลำดับความสำคัญของยา อาหาร เครื่องสำอางที่ไม่ ปลอดภัยในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อให้ ทราบสถานการณ์ปัญหาและจัดลำดับความสำคัญในการ แก้ปัญหา เพื่อนำข้อมูลสู่คณะกรรมการ พชอ. เพื่อจัดการ ปัญหาให้เหมาะสมกับบริบทและทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ ต่อไป

วิธีการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาแบบภาค ดัดขวางในช่วงเวลาระหว่างเดือนตุลาคม 2561-มกราคม 2562 การศึกษาได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการ พิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดนครศรีธรรมราช ตามเอกสารรับรองเลขที่ 046/2561 วันที่รับรอง 21 ตุลาคม 2561

ตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษานี้ คือ ครัวเรือนในอำเภอ ปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 25,983 ครัวเรือนใน 18 ตำบล และจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 142 หมู่บ้าน ขนาดตัวอย่างคำนวณจากสูตรการประมาณ ค่าสัดส่วนในประชากรกลุ่มเดียว (4) โดยกำหนดให้สัดส่วน ของการพบสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเท่ากับที่พบในการศึกษาใน อดีต คือ ร้อยละ 13.2 (5) ความคลาดเคลื่อนชนิดที่ 1 = 0.05 ความคลาดเคลื่อนของสัดส่วนที่ยอมรับได้ในการศึกษานี้เท่ากับ 0.05 การคำนวณได้ขนาดตัวอย่าง เท่ากับ 176 ผู้วิจัยจึงกำหนดจำนวนตัวอย่างไว้ขั้นต่ำ 200 ตัวอย่าง การเลือกตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีเลือก ตัวอย่างเชิงสุ่มแบบชั้นภูมิ โดยแยกประชากรออกเป็นชั้น ภูมิตามตำบล และในแต่ละตำบลเลือกหมู่บ้านเท่ากับ 1/3

ของจำนวนหมู่บ้านของตำบลนั้น ๆ มาแบบสุ่ม หลังจากนั้น สุ่มครัวเรือนด้วยวิธีเลือกอย่างเป็นระบบ โดยครัวเรือนหลังแรกเลือกตามสะดวก ครัวเรือนหลังต่อมานับถัดจากหลังแรกไป 3 หลังในทิศทางใดก็ได้ จำนวนครัวเรือนที่เลือกเป็นสัดส่วนกับจำนวนครัวเรือนในหมู่บ้านนั้น ๆ หากครัวเรือนใดตรงกับร้านชำ ให้ใช้ครัวเรือนถัดไปที่ไม่ใช่ร้านชำ

ผู้สำรวจความชุกของปัญหา

ผู้เก็บข้อมูลประกอบด้วยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย คือ คณะทำงานคุ้มครองผู้บริโภคระดับอำเภอ ซึ่งประกอบด้วยเภสัชกรผู้รับผิดชอบงานคุ้มครองผู้บริโภคโรงพยาบาลปากแพ่งจำนวน 1 คน นักวิชาการสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขอำเภอปากแพ่ง จำนวน 2 คน นักวิชาการสาธารณสุขตัวแทนพื้นที่ของ รพ.สต. 5 แห่ง แห่งละ 2 คน ผู้ช่วยวิจัยผ่านการอบรมเกี่ยวกับโครงการวิจัย เครื่องมือการวิจัย และวิธีการเก็บข้อมูล นอกจากนี้ ก่อนลงพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้ช่วยวิจัยต้องผ่านการอบรมที่ประกอบด้วยเนื้อหา ดังนี้ 1. การอ่านฉลากยา อาหาร และเครื่องสำอาง 2. การใช้ชุดทดสอบหาสเตียรอยด์เบื้องต้น 3. การตรวจสอบการโฆษณา ยา อาหาร และเครื่องสำอาง 4. การตรวจสอบการขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์กับเว็บไซต์สืบค้นข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สุขภาพของสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) และ 5. การใช้ “หน้าต่างเตือนภัยสุขภาพ”

นิยามของสินค้าไม่ปลอดภัย

ในการศึกษานี้ ยาที่ไม่ปลอดภัย หมายถึง ยาที่ไม่มียาหรือตรวจพบสารสเตียรอยด์ ยาที่อาจอ้างสรรพคุณเกินจริง ยาหมดอายุ/เสื่อมสภาพ ยาปฏิชีวนะเหลือใช้ และยาชุด ส่วนอาหารที่ไม่ปลอดภัย หมายถึง เครื่องดื่มสมุนไพรที่อาจอ้างสรรพคุณเกินจริง ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ไม่มีเลขสารบบหรือตรวจพบสารสเตียรอยด์และผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่อาจอ้างสรรพคุณเกินจริง ส่วนเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัย หมายถึง เครื่องสำอางที่ฉลากไม่ถูกต้อง และเครื่องสำอางที่ห้ามใช้ตามกฎหมาย (5)

การเก็บข้อมูล

การสำรวจเริ่มด้วยการแนะนำตัวของผู้วิจัย และชี้แจงวัตถุประสงค์ของการเยี่ยมสำรวจ การสำรวจครัวเรือนทำโดยสอบถามจากสมาชิกทุกคนที่อยู่ในบ้าน ณ เวลาที่เยี่ยมสำรวจว่าได้กินยา อาหารเสริม และใช้เครื่องสำอางอะไรอยู่บ้าง ผู้เก็บข้อมูลจะขอข้อมูลผลิตภัณฑ์พร้อมภาพถ่ายผลิตภัณฑ์เหล่านั้นไว้สำหรับการตรวจสอบในขั้นตอนต่อไป

ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ตรวจสอบยา อาหาร และเครื่องสำอางที่พบ ดังนี้ 1) ตรวจสอบความถูกต้องของฉลากตามกฎหมายพระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 (6) พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 (7) และพระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2558 (8) 2) ตรวจสอบความถูกต้องของเลขทะเบียนยาและเลขสารบบอาหารที่แสดงบนฉลากผลิตภัณฑ์โดยใช้ฐานข้อมูลบนเว็บไซต์ของ อย. (www.app1.fda.moph.go.th/consumer/conframe.asp) 3) ตรวจสอบรายการเครื่องสำอางห้ามใช้จากแผ่นพับเครื่องสำอางห้ามใช้ และเว็บไซต์ของ อย. (www.fda.moph.go.th) 4) สืบค้นว่า ผลิตภัณฑ์ที่พบเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยซึ่งมีการแจ้งเตือนโดยกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์หรือไม่ โดยใช้ “หน้าต่างเตือนภัยสุขภาพ” (www.tumdee.org/alert)

หากสืบค้นผลิตภัณฑ์เหล่านั้นไม่พบข้อมูลจากเว็บไซต์ของ อย. หรือไม่ปรากฏการแจ้งเตือนในหน้าต่างเตือนภัยสุขภาพ และต้องการให้ประชาชนเห็นว่า ยาและอาหารที่ตนเองรับประทานหรือใช้อยู่มีสารสเตียรอยด์หรือไม่ ผู้เก็บข้อมูลจะตรวจสอบด้วยชุดทดสอบสเตียรอยด์เบื้องต้น (test-kits) (9)

การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

เกณฑ์ที่ใช้

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลยา อาหาร และเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยจากการสำรวจในอดีตในพื้นที่ และค้นคว้าข้อมูลทางวิชาการตามเกณฑ์การประเมินความเสี่ยงและเกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาที่พัฒนาโดยแผนงานพัฒนาวิชาการและกลไกคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.) คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (10) เกณฑ์การประเมินความเสี่ยง ประกอบด้วย 7 หัวข้อ คือ ความรุนแรงต่อสุขภาพ กลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบ ความถี่ในการรับประทาน การใช้ หรือการสัมผัส ประมาท การประชากรที่สัมผัสและได้รับผลกระทบทางสุขภาพ มาตรการในประเทศ การมีสารตกค้างในสิ่งแวดล้อมและอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์ และสัดส่วนสินค้าที่ไม่ปลอดภัยต่อสินค้าทั้งหมดในประเภทเดียวกันที่มีจำหน่ายในอำเภอ

ส่วนเกณฑ์การประเมินความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา ประกอบด้วย 6 หัวข้อ คือ การมีสิ่งทดแทนหรือทางเลือกอื่น ราคาสินค้าทดแทนหรือทางเลือกอื่นที่ผู้บริโภค

ต้องจ่ายหากใช้ทดแทน ผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน
ผลกระทบต่อผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ความร่วมมือของ
ภาคีเครือข่าย (ประชาชน/ผู้บริโภค ผู้นำ หน่วยงาน
ผู้ประกอบการ และนักการเมืองท้องถิ่น) และเป็นนโยบายที่มี
ผลต่อการดำเนินงานในอำเภอ ตลอดจนการประสานงาน
กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล

กระบวนการจัดลำดับความสำคัญ

ผู้วิจัยจัดประชุมคณะทำงานคุ้มครองผู้บริโภค
ระดับอำเภอ ซึ่งประกอบด้วยเภสัชกรผู้รับผิดชอบงาน
คุ้มครองผู้บริโภคโรงพยาบาลปากพนังจำนวน 1 คน
นักวิชาการสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขอำเภอปาก
พนัง จำนวน 2 คน นักวิชาการสาธารณสุขตัวแทนพื้นที่ของ
รพ.สต. 5 พื้นที่ พื้นที่ละ 2 คน การประชุมมีเพื่อร่วมกัน
จัดลำดับยา อาหาร และเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยตาม
เกณฑ์ระดับอำเภอของ คคส. (10) การประชุมใช้เวลา
ประมาณ 3-4 ชั่วโมง คณะทำงานฯ อภิปรายเหตุผลเชิง
วิชาการพร้อมพิจารณาหลักฐานเชิงประจักษ์และลงมติเพื่อ
หาข้อสรุปร่วม โดยใช้เกณฑ์การประเมินความเสี่ยงจำนวน
7 หัวข้อ(คะแนนเต็ม 100 คะแนน) และเกณฑ์การประเมิน
ความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหา จำนวน 6 หัวข้อ(คะแนน
เต็ม 100 คะแนน) การพิจารณาทำเป็นรายผลิตภัณฑ์
จากนั้นพิจารณาคะแนนของทั้งสองเกณฑ์ที่ได้มารวมกัน
จำแนกเป็นรายสินค้า (คะแนนเต็ม 200 คะแนน) ที่ประชุม
สรุปผลการจัดลำดับความสำคัญของยา อาหาร
เครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยที่มีคะแนนรวมสูงสุด 5 อันดับ
แรกเพื่อนำเสนอคณะกรรมการ พชอ. ให้พิจารณาเลือก
ปัญหาที่จะดำเนินการแก้ไขต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์และนำเสนอความชุกและอันดับ
ความสำคัญของยา อาหาร และเครื่องสำอางโดยใช้สถิติเชิง
พรรณนา

ผลการวิจัย

ความชุกของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย

การสำรวจยา อาหาร และเครื่องสำอางที่ไม่
ปลอดภัยในครัวเรือนของอำเภอปากพนัง จังหวัด
นครศรีธรรมราช จำนวนทั้งสิ้น 200 ครัวเรือน พบว่า ยา
ปฏิชีวนะเหลือใช้/ไม่ได้ใช้ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยที่พบสูงสุด คือ
ร้อยละ 10.5 ของครัวเรือน รองลงมาคือ ยาชุด (ร้อยละ 7
ของครัวเรือนที่สำรวจ) ยาที่ไม่มียาทะเบียน (ร้อยละ 6.5

ของครัวเรือนที่สำรวจ) เครื่องสำอางที่ฉลากไม่ถูกต้อง (ร้อยละ
5.5 ของครัวเรือนที่สำรวจ) เครื่องสำอางห้ามใช้ (ร้อยละ
5 ของครัวเรือนที่สำรวจ) ยาที่เสื่อมสภาพหรือหมดอายุ
(ร้อยละ 3.6 ของครัวเรือนที่สำรวจ) ยาที่มีสเตียรอยด์ ยาที่
อาจอันตรายคุณเกินจริง เครื่องดื่มสมุนไพรโฆษณาเกิน
จริง (ร้อยละ 2.5 ของครัวเรือนที่สำรวจ) ผลิตภัณฑ์เสริม
อาหารไม่มีเลขสารบบ (ร้อยละ 1.5 ของครัวเรือนที่สำรวจ)
การศึกษาไม่พบครัวเรือนที่มีผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ตรวจ
พบสเตียรอยด์ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1. ความชุกของ ยา อาหาร และเครื่องสำอางที่ไม่
ปลอดภัยที่พบในครัวเรือน (n =200)

ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย	จำนวนครัวเรือน ที่พบ (ร้อยละ)
ยาปฏิชีวนะเหลือใช้/ไม่ได้ใช้	21 (10.5)
ยาชุด	14 (7.0)
ยาที่ไม่มียาทะเบียน	13 (6.5)
ยาที่หมดอายุ/เสื่อมสภาพ	7 (3.6)
ยาที่ตรวจพบสเตียรอยด์	4 (2.0)
ยาที่อาจอันตรายคุณเกินจริง	4 (2.0)
เครื่องดื่มสมุนไพรโฆษณาเกินจริง	5 (2.5)
ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ไม่มีเลขสารบบ	3 (1.5)
ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่พบสเตียรอยด์	0 (0)
เครื่องสำอางที่ฉลากไม่ถูกต้อง	11 (5.5)
เครื่องสำอางห้ามใช้	10 (5.0)

จากตารางที่ 2 ครัวเรือนที่พบยาที่ไม่ปลอดภัยมี
สูงถึงร้อยละ 26.5 รองลงมาคือเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัย
ร้อยละ 7.5 ครัวเรือนที่พบทั้งยาและเครื่องสำอางที่ไม่
ปลอดภัย คือ ร้อยละ 4.5 การสำรวจไม่พบครัวเรือนที่มีทั้ง
ยา อาหารและเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัย

รูปที่ 1 แสดงความชุกของยา อาหาร และ
เครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยแยกเป็นรายตำบล รูปที่ 1 ก
พบว่า จากจำนวนครัวเรือนที่พบยาที่ไม่ปลอดภัยรวมทั้งสิ้น
63 ครัวเรือน (จาก 200 ครัวเรือนที่ศึกษา) ปัญหาพบมาก
ที่สุดในครัวเรือนที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองปากพนัง
รองลงมาคือตำบลคลองน้อย ตำบลปากพนังฝั่งตะวันตก
และตำบลเกาะทวด

จากรูปที่ 1 ข พบว่าจากครัวเรือนที่พบอาหารไม่
ปลอดภัยในอำเภอปากพนัง รวมทั้งสิ้น 8 ครัวเรือน ปัญหา

ตารางที่ 2. ความชุกของยา อาหาร และเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยที่พบในครัวเรือน (n=63)

ประเภท	จำนวนครัวเรือนที่พบ (ร้อยละ)
ยาที่ไม่ปลอดภัย	53 (26.5)
เครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัย	15 (7.5)
ยาและเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัย	9 (4.5)
อาหารที่ไม่ปลอดภัย	7 (3.5)
ยาและอาหารที่ไม่ปลอดภัย	2 (1.0)
อาหารและเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัย	1 (0.5)
ยา อาหาร เครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัย	0 (0)

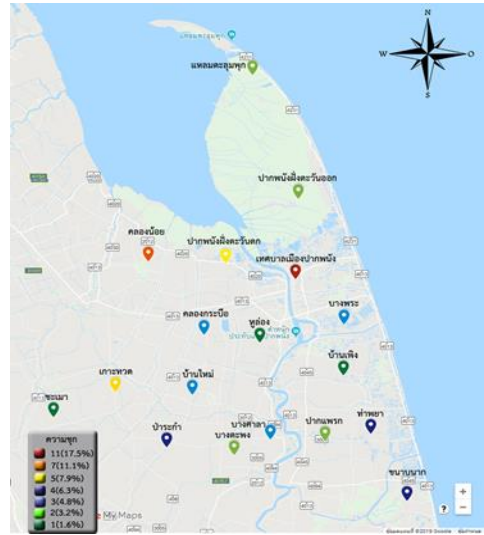
พบมากที่สุด ในครัวเรือนที่อยู่ในเขตตำบลป่าระกำ ตำบลบ้านใหม่ และตำบลท่าพยา รองลงมาคือตำบลปากพ่องฝั่งตะวันตก และตำบลหล่อง

จากรูปที่ 1 ค พบว่า จากจำนวนครัวเรือนที่พบเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยในอำเภอปากพ่อง จำนวน 21 ครัวเรือน ปัญหาพบมากที่สุด ในครัวเรือนที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองปากพ่อง รองลงมาคือตำบลปากพ่องฝั่งตะวันออก ตำบลบ้านใหม่ และตำบลคลองน้อย

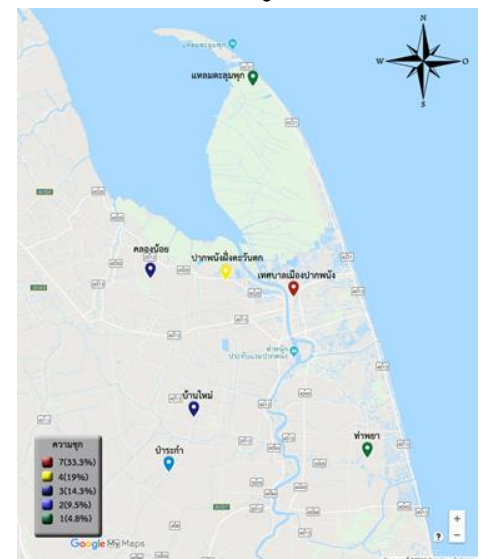
การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

จากตารางที่ 3 เครื่องสำอางห้ามใช้มีคะแนนความสำคัญของปัญหาสูงสุด คือ 155.0 คะแนน รองลงมาคือ ยาปฏิชีวนะเหลือใช้/ไม่ได้ใช้ และยาชุดมีคะแนนรวม 147.5 คะแนน ยาที่พบสเตียรอยด์ มีคะแนนรวม 145.0 คะแนน เครื่องสำอางฉลากไม่ถูกต้อง มีคะแนนรวม 140.0 คะแนน ยาที่ไม่มีทะเบียนและผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไม่มีเลขสารบบมีคะแนนรวม 137.5 คะแนน ยาที่อวดอ้างสรรพคุณเกินจริง และเครื่องดื่มสมุนไพรโฆษณาเกินจริง มีคะแนนรวม 130.0 คะแนน และยาหมดอายุ/เสื่อมสภาพมีคะแนนรวมน้อยที่สุดคือ 120.0 คะแนน ตามลำดับ

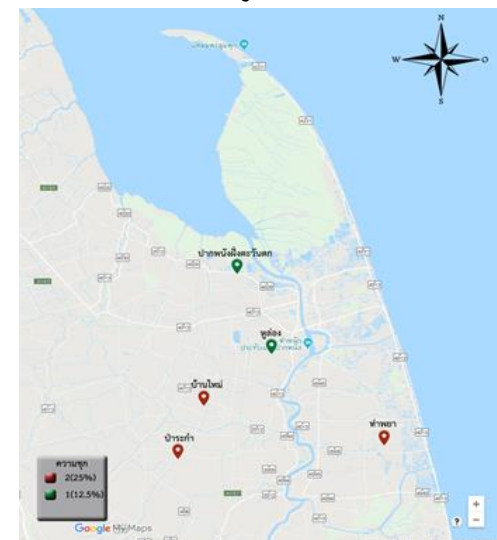
รูปที่ 2 แสดงการกระจายของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย 3 อันดับแรกจากการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา จากรูปที่ 2 ก ปัญหาเครื่องสำอางห้ามใช้พบมากที่สุด ในครัวเรือนที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองปากพ่องและตำบลปากพ่องฝั่งตะวันตก รองลงมาคือตำบลบ้านใหม่ จากรูปที่ 2 ข พบว่า ปัญหายาชุดพบมากที่สุด ในครัวเรือนที่อยู่

ก. การกระจายของปัญหายาไม่ปลอดภัย

ข. การกระจายของปัญหาอาหารไม่ปลอดภัย

ค. การกระจายของปัญหาเครื่องสำอางไม่ปลอดภัย

รูปที่ 1. การกระจายของปัญหา ยา อาหาร และเครื่องสำอางที่ไม่มีปลอดภัยแยกเป็นรายตำบล

ตารางที่ 3. คะแนนตามเกณฑ์การจัดลำดับยา อาหาร เครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ลำดับ	สินค้าที่ไม่ปลอดภัย	คะแนนความเสี่ยง (เต็ม 100 คะแนน)	คะแนนความเป็นไปได้ในการ แก้ปัญหา (เต็ม 100 คะแนน)	คะแนนรวม (เต็ม 200 คะแนน)
1	เครื่องสำอางห้ามใช้	65.0	90.0	155.0
2	ยาชุด	57.5	90.0	147.5
3	ยาปฏิชีวนะเหลือใช้/ไม่ได้ใช้	52.5	95.0	147.5
4	ยาที่ตรวจพบสเตียรอยด์	55.0	90.0	145.0
5	เครื่องสำอางฉลากไม่ถูกต้อง	50.0	90.0	140.0
6	ยาที่ไม่มีเลขทะเบียน	47.5	90.0	137.5
7	ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไม่มีเลขสารบบ	47.5	90.0	137.5
8	ยาที่อวดอ้างสรรพคุณเกินจริง	40.0	90.0	130.0
9	ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไม่มีเลขสารบบ	47.5	90.0	137.5
10	ยาที่หมดอายุ/เสื่อมสภาพ	25.0	95.0	120.0

ในเขตตำบลแหลมตะลุมพุก ตำบลคลองกระปือ และตำบลเกาะทวด ส่วนรูปที่ 2 ค แสดงให้เห็นว่า ปัญหายาปฏิชีวนะเหลือใช้/ไม่ได้ใช้พบมากที่สุดในคริวเรือนที่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองปากพนัง รองมาคือตำบลคลองน้อย ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก ตำบลบางพระ และตำบลบ้านใหม่

การอภิปรายผล

ความชุกของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยที่พบมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ ยาปฏิชีวนะเหลือใช้ (พบในร้อยละ 10.5 ของคริวเรือนที่สำรวจ) รองลงมาคือ ยาชุดร้อยละ 7 ยาที่ไม่มีเลขทะเบียนร้อยละ 6.5 เครื่องสำอางฉลากไม่ถูกต้องร้อยละ 5.5 เครื่องสำอางห้ามใช้ร้อยละ 5 และไม่พบคริวเรือนที่มีผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ตรวจพบสเตียรอยด์

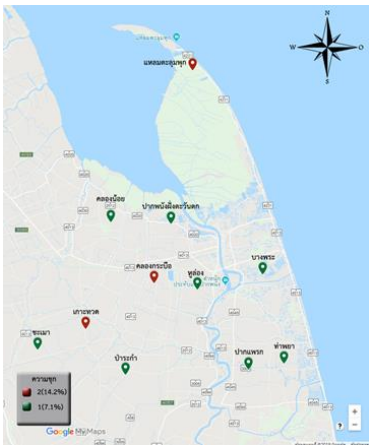
ความชุกของยา อาหาร และเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยพบในคริวเรือนร้อยละ 52.0 โดยพบยาที่ไม่ปลอดภัยที่ถึงร้อยละ 26.5 ของคริวเรือน รองลงมา คือ เครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยร้อยละ 7.5 และจากการสำรวจไม่พบคริวเรือนที่มีทั้ง ยา อาหารและเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัย การศึกษาสถานการณ์ยาและผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในเขตสุขภาพที่ 3 ของสิริลักษณ์ รื่นรวยและสุรศักดิ์ เส่าแก้ว (5) พบว่า คริวเรือนร้อยละ 10.52 ใช้ยาและผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ไม่ปลอดภัย (63/599 คริวเรือน) การสำรวจพบยาและผลิตภัณฑ์เสริมอาหารนอกเหนือจากแพทย์สั่ง จำนวน 112 รายการ เป็นยาและผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ไม่ปลอดภัย 69 รายการ (ร้อยละ 61.61) โดยเป็นยาที่ไม่มีทะเบียนและหรือตรวจพบสเตียรอยด์หรือฉลาก

อวดอ้างสรรพคุณ จำนวน 37 รายการ (ร้อยละ 53.62 ของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย) ยาชุด จำนวน 16 รายการ (ร้อยละ 23.19 ของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย) ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไม่มีเลขสารบบและ/หรือตรวจพบสารสเตียรอยด์หรือฉลากอวดอ้างสรรพคุณ จำนวน 14 รายการ (ร้อยละ 20.29 ของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย) และยาปฏิชีวนะ จำนวน 2 รายการ (ร้อยละ 2.90 ของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย) ผลการศึกษาที่ได้แตกต่างจากการศึกษาคั้งนี้ด้วยหลายสาเหตุ เช่น พฤติกรรมของผู้บริโภค การกระจายของสินค้าในแต่ละพื้นที่ ความเข้มงวดในการบังคับใช้กฎหมายของพนักงานเจ้าหน้าที่ในแต่ละพื้นที่ เป็นต้น

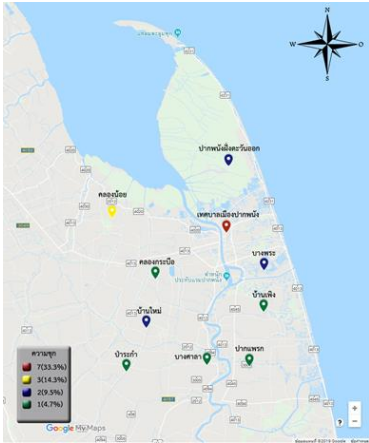
ผลการจัดลำดับความสำคัญตามเกณฑ์ประเมิน ความเสี่ยงและความเป็นไปได้ในการแก้ไขปัญหาพบว่า ปัญหาที่มีความสำคัญ 5 อันดับแรกได้แก่ 1. เครื่องสำอางห้ามใช้ 2. ยาชุดและยาปฏิชีวนะเหลือใช้/ไม่ได้ใช้ 3. ยาที่ตรวจพบสเตียรอยด์ 4. เครื่องสำอางฉลากไม่ถูกต้อง และ 5. ยาที่ไม่มีเลขทะเบียนและผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ไม่มีเลขสารบบ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของดวงกมล นุตราชวงศ์ (11) ที่จัดลำดับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยมียาแผนโบราณผสมสเตียรอยด์ เครื่องดื่มสมุนไพร (โฆษณาไอ้อดสรรพคุณเกินจริง) และยาสมุนไพร (โฆษณาไอ้อดสรรพคุณเกินจริง) อยู่ในอันดับ 2-4 ตามลำดับ และสอดคล้องกับการศึกษาในพื้นที่ 10 จังหวัดกับ 4 อำเภอของคคส. ที่พบว่า สินค้าที่ไม่ปลอดภัยของจังหวัดตรังที่มีความสำคัญอันดับแรก คือ ปัญหายาสมุนไพรผสมสเตียรอยด์และโฆษณาไอ้อดสรรพคุณ และอันดับที่ 2 คือ

ก. การกระจายของปัญหาเครื่องสำอางห้ามใช้

ข. การกระจายของปัญหายาชุด

ค. การกระจายของปัญหายาปฏิชีวนะเหลือใช้หรือไม่ได้ใช้
รูปที่ 2. การกระจายของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย 3 อันดับแรกจากการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

เครื่องสำอางผสมสารห้ามใช้ไม่แสดงฉลากหรือแสดงฉลากไม่ถูกต้อง การจัดลำดับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของจังหวัดขอนแก่นพบว่า ปัญหาที่สำคัญอันดับ 5 คือผลิตภัณฑ์เครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยจากประเด็นปัญหาการโฆษณาเกินจริง ในจังหวัดสระบุรี พบว่าสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่มีความสำคัญอันดับ 2 คือ ยาแผนโบราณที่ผสมสเตียรอยด์ อันดับ 3 คือ

เครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยเกินจริง และอันดับ 4 คือ เครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยเกินจริง (11) การศึกษาทั้งหลายที่ผ่านมา มักพบว่า ยา อาหาร และเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยเป็นปัญหาสุขภาพที่สำคัญในทุกพื้นที่เมื่อนำมาจัดลำดับความสำคัญของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามเกณฑ์การประเมินความเสี่ยงและความเป็นไปได้ในการจัดการปัญหา และมักถูกจัดอยู่ในลำดับความสำคัญต้น ๆ ที่ควรแก้ไข

จุดแข็งของงานวิจัยนี้ คือ เป็นการเก็บข้อมูลทุกพื้นที่ในอำเภอปากพนัง โดยเลือกตัวอย่างแบบสุ่ม และเป็น การเก็บข้อมูลโดยการสำรวจครัวเรือน มิใช่การสัมภาษณ์ หรือใช้แบบสอบถามในสถานพยาบาล จึงทำให้ได้ข้อมูลที่สะท้อนความเป็นจริงมากกว่า เพราะเป็นการสัมภาษณ์ผู้ที่ ใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวในครัวเรือนของตัวอย่าง และผู้วิจัยได้ ตรวจสอบผลิตภัณฑ์จริงที่ตัวอย่างได้ใช้ ผู้เก็บข้อมูลเป็น คณะทำงานคุ้มครองผู้บริโภคที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ทำให้มีความคุ้นเคย ประชาชนจึงกล้าบอกความจริงมากขึ้น เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่ตนใช้

ข้อจำกัดในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสำรวจผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยในครัวเรือน ไม่ได้ระบุว่าใครเป็นผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ ไม่มีการเก็บข้อมูลลักษณะครัวเรือน และแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย หากต้องการศึกษาปัจจัยที่อาจเป็นสาเหตุในการใช้ยา อาหาร และเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัย เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ตรงประเด็นมากขึ้น ควรเพิ่มการเก็บข้อมูลในส่วนนี้ นอกจากนี้การทดสอบหาสเตียรอยด์ทำในบางตัวอย่างที่ต้องสงสัย จึงอาจทำให้ไม่พบปัญหานี้ในการวิจัย ในการศึกษาจำกัดผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยเพียงแค่ 3 ผลิตภัณฑ์ คือ ยา อาหาร และเครื่องสำอางเท่านั้น ทั้งนี้การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาใช้ข้อมูลเฉพาะยา อาหาร และเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยที่ได้จากการสำรวจครัวเรือน ไม่ได้นำปัญหาที่ได้จากการสำรวจร้านชำในพื้นที่ ปัญหาที่นำเสนอโดยชุมชน รพ.สต. อาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือกลุ่มอื่น ๆ มาจัดลำดับความสำคัญ ดังนั้นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยบางประเภทในชุมชนจึงไม่ถูกพิจารณาในการจัดลำดับความสำคัญ การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาบางประการหาข้อมูลสนับสนุนเชิงวิชาการไม่ได้ จึงมีการใช้ความรู้สึกส่วนหนึ่งในการอภิปรายเพื่อให้ได้ข้อสรุป ซึ่งคณะทำงานคุ้มครองผู้บริโภคเป็นบุคลากรสาธารณสุขทั้งหมดมักให้ความสำคัญกับปัญหาด้านยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพ ทำให้ค่าเฉลี่ยของผู้

ประเมินหรือผลการจัดลำดับความสำคัญจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการจัดลำดับอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่หากประเด็นที่ถูกเลือกมาแก้ไขเกิดจากความรูสึกร่วมว่า ประเด็นใดเป็นสิ่งสำคัญควรได้รับการแก้ไข ประเด็นที่ถูกเลือกจะกลายเป็นเป้าหมายและทำให้ทุกฝ่ายมีแรงจูงใจในการแก้ปัญหาาร่วมกัน ซึ่งทำให้การแก้ปัญหานั้นมีโอกาสประสบความสำเร็จมากขึ้น

สรุปผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาความชุกและการจัดลำดับความสำคัญของยา อาหาร และเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัยในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้ทราบปัญหาในระดับริ้วเรือนและการกระจายปัญหาของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยในแต่ละตำบล ปัญหาที่มีความสำคัญ 5 อันดับแรกคือ 1. เครื่องสำอางห้ามใช้ 2. ยาชุดและยาปฏิชีวนะเหลือใช้/ไม่ได้ใช้ 3. ยาที่ตรวจพบสเตียรอยด์ 4. เครื่องสำอางฉลากไม่ถูกต้อง และ 5. ยาที่ไม่มีเลขทะเบียนและผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่ไม่มีเลขสารบบ

ข้อเสนอแนะ

การแก้ปัญหาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรถูกกำหนดเป็นนโยบายสำคัญของคณะกรรมการ พชอ. เพื่อประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเป้าไปยังรายการยาอาหาร และเครื่องสำอางที่ไม่ปลอดภัย 3 อันดับแรก คือ เครื่องสำอางห้ามใช้ ยาชุดและยาปฏิชีวนะเหลือใช้หรือไม่ได้ใช้ และยาที่ตรวจพบสเตียรอยด์

การสำรวจผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยในพื้นที่ ต้องเป็นการดำเนินงานร่วมของคณะทำงานคุ้มครองผู้บริโภคระดับอำเภอ กับภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยต้องทำความเข้าใจวิธีการเก็บข้อมูลให้เหมือนกัน และมีการประสานงาน ให้คำแนะนำเมื่อเกิดปัญหา และต้องอาศัยความไว้วางใจจากประชาชนในพื้นที่ การสำรวจควรมีการเก็บข้อมูลต่อเนื่องในระยะยาว เพื่อให้ทราบปัญหาที่แท้จริง ร่วมกับการสำรวจร้านค้าในพื้นที่ รวมทั้งต้องมีการรับฟังการเสนอปัญหาโดยชุมชน รพ.สต. กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขในชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือกลุ่มอื่น ๆ เพื่อให้ทราบปัญหาในชุมชนและครัวเรือนที่ครอบคลุมมากขึ้น และนำปัญหาที่ได้มาจัดลำดับความสำคัญของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในชุมชน ขั้นตอนการจัดลำดับความสำคัญของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยควรนำผู้มี

ส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วย

จากการสำรวจผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ไม่ปลอดภัยควรมีการเก็บข้อมูลลักษณะครัวเรือน เช่น รายได้ อาชีพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ และแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย เช่น ร้านชำในชุมชน ร้านชำในตัวเมือง ร้านขายยา ญาติ เพื่อนบ้าน ระบบขายตรง รถเร่ การซื้อของออนไลน์ เป็นต้น เพื่อสามารถศึกษาปัจจัยสาเหตุการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย อันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ตรงประเด็นมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากแผนงานพัฒนาวิชาการและกลไกคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพ (คคส.) ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย วิทยาลัยคุ้มครองผู้บริโภคด้านยาและสุขภาพแห่งประเทศไทย (วคบท.) ผู้อำนวยการโรงพยาบาลปากพนัง สาธารณสุขอำเภอปากพนัง ผู้ช่วยสาธารณสุขอำเภอปากพนัง คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคอำเภอปากพนัง ผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกรายที่เสียสละเวลาในการช่วยเหลือให้งานวิจัยในครั้งนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. Nutrawong D. Education on the priority of unsafe health products in Saraburi, Saraburi Provincial Health Office. Food and Drug Administration Journal 2014; 24: 67-75.
2. Sriviriyarnuparp W, Sukamolson S. Survey report of unsafe products and services published to the public from newspapers 2012- 2013. Bangkok. Health Consumer Protection Program, Chulalongkorn University; 2013.
3. Sukamolson S, Sriviriyarnuparp W, Kunsomboon W. Issue prioritization, prevalence and distribution of unsafe products in Thailand. Journal of Health Systems Research 2016; 10: 65-79.
4. Cochran WG. Sampling techniques. 2nd ed. New York: John Wiley and Sons; 1963.
5. Ruenrouy S, Saokaew S. Situation of medicines and dietary supplements in the health provider board

- region 3. Thai Journal of Pharmacy Practice 2017; 9: 225-35.
6. Drug Act, B.E. 2510. Royal Gazette No. 84, Part 101 special (Oct 20, 1967).
7. Food Act, B.E. 2522. Royal Gazette No. 96, Part 79 special (May 13, 1979).
8. Cosmetic Act B.E. 2558. Royal Gazette No. 132, Part 86A (Sep 8, 2015).
9. Phandej A. Collective action: Consumers throughout Thailand unite to inform clues for illegal health, file product complaints with the FDA. Food and Drug Administration Journal 2014; 21: 76-8.
10. Thongyoung P, Mungkatok Y, Muenpa R. Issue prioritization for unsafe products for consumer protection. Bangkok: Health Consumer Protection Program, Chulalongkorn University; 2012.
11. Pungmanee S, Sukamolson S, Bunniti P, Funsoyaya S, Ponwanichanun R, Chaisuwan T. 10 provinces took an active role to inspect dangerous goods in marketplace. San Palang 2013; 9: 14-5.